

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЇ І ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА МЕТОДИКИ ЇЇ НАВЧАННЯ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВОДИДАКТИКИ
В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції
(з міжнародною участю)*

*6 листопада 2020 р.
Тернопіль*

УДК: 81:37.02: 005.745

А 64

Актуальні проблеми лінгводидактики в сучасному освітньому середовищі : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (з міжнародною участю), 6 листопада 2020 року / за заг. ред. Г. І. Дідук-Ступ'як, Т. М. Миколенко, М. В. Пігур. Тернопіль : Вектор, 2020. 254 с.

У збірнику вміщено розвідки, в яких обґрунтовано стратегії розвитку сучасної лінгводидактики в контексті євроінтеграційних процесів. Окреслено основні шляхи підготовки майбутнього вчителя-словесника, формування мовної особистості здобувачів вищої освіти нефілологічних спеціальностей у вищому педагогічному закладі освіти; розглянуто напрями модернізації мовної освіти в НУШ; запропоновано нові технології навчання української мови та літератури в закладах освіти різних рівнів, описано прагматичні моделі викладання української мови як іноземної; визначено актуальні проблеми сучасної лінгвістики, літературознавства та медіазнавства.

Для науковців у галузі лінгводидактики, викладачів ЗВО, учителів, студентів, аспірантів.

УДК: 81:37.02: 005.745

© Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2020

Ткаченко Тетяна Василівна	
ЕПІТЕТ ЯК ЗАСІБ МОВНОГО ПОРТРЕТУВАННЯ ЛЮДИНИ (НА МАТЕРІАЛІ ПРОЗИ ЛЮКО ДАШВАР).....	223
Триюда Лілія Орестівна	
ЛІНГВІСТИЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО МОВЛЕННЯ.....	226
Чайківська Вероніка Іванівна	
ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З КОМПОНЕНТОМ «ОКО» У СКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВНО-КУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЙ	229
Sheremeta Liudmyla Pavlivna	
MODERN LINGUISTIC CLASSIFICATIONS OF MEDICAL TERMS	232
Штонь Олена Петрівна, Вараніцька Анастасія Володимирівна	
КОМПОЗИЦІЙНА МЕТАФОРА У ПРОЗІ ВАСИЛЯ СЛАПЧУКА.....	234
Штонь Олена Петрівна, Ковалишин Зоряна Олегівна	
ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ЯК ЗАСІБ СТИЛІЗАЦІЇ РОЗМОВНОСТІ У ПРОЗОВИХ ТВОРАХ ВОЛОДИМИРА ДАНИЛЕНКА.....	236
Яблонська Ольга Василівна	
ПОВІСТЬ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ «ТОВАРИШКИ»: НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР ГЕНДЕРНОГО АСПЕКТУ	239
Хом'як Іван Миколайович	
МОВНИЙ АСПЕКТ НАСКРІЗНОЇ ЗМІСТОВОЇ ЛІНІЇ "ЗДОРОВ'Я І БЕЗПЕКА"	242
Дерев'янка Марія Петрівна	
ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДУ ТЕСТУВАННЯ У ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ ДО ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	245
Iryna Zadorozhna, Olha Datskiv	
CURRICULUM DEVELOPMENT SEMINAR QUALITY EVALUATION.....	248
Ліоненко Марія Юріївна, Гузар Олена Володимирівна	
КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В ПАРДИГМІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	251

великого та вічного. Вона – про звичайне, зрозуміле, близьке, іноді буденне, і водночас – піднесене, одухотворене, вічне, невмируще й незнищенне, а ще ці пісні огорнуті неповторним національним флером – тим, що робить нас, українців, особливими, духовними, гармонійними в очах світу.

Список використаних джерел

1. Дей О. І. Поетика української народної пісні. Київ : Наукова думка, 1978. 250 с.
2. Дмитренко М. Символи українського фольклору : монографія. Київ : УЦКД, 2011. 400 с.
3. Колесса Ф. Українська народна словесність. Едмонтон, 1983. С. 94–113.
4. Колесса Ф. Українська народна пісня в найновішій фазі свого розвитку. *Фольклористичні праці*. Київ, 1970. С. 34–59.
5. Лановик М., Лановик З. Українська усна народна творчість : підручник. Київ : Знання-Прес, 2001. 591 с.
6. Пісні літературного походження / упор., вступ. стаття В. Г. Бойко, А. Ф. Омельченко. Київ : Наукова думка, 1978. 494 с.

ЕПІТЕТ ЯК ЗАСІБ МОВНОГО ПОРТРЕТУВАННЯ ЛЮДИНИ (НА МАТЕРІАЛІ ПРОЗИ ЛЮКО ДАШВАР)

Ткаченко Тетяна Василівна

*кандидат філологічних наук, доцент, Національний педагогічний
університет імені М.П. Драгоманова, t.v.tkachenko@npu.edu.ua*

Дослідження епітетів у структурі художнього тексту дає змогу глибше пізнати національномовну картину світу і з'ясувати особливості мовомислення та характерні риси ідіостилю автора.

На думку С. Єрмоленко, саме «завдяки характеристикам, вербалізованим у логічно-описових та образно-емоційних епітетах, окреслюється прикметниково-означальне поле зовнішності людини, оцінюваної українцями» [4, с. 8].

У мові прози Люко Дашвар епітет є ефективним образно-оцінним засобом, тому вкрай важливо здійснити лексико-семантичний і стилістичний опис художніх означень та схарактеризувати типи їх актуалізації в аспекті мовного портретування людини.

Семантико-стилістичний потенціал епітетів як складників опису зовнішнього портрету персонажа реалізують прикметники, що

актуалізують ознаки 'загальний вигляд, візуальне враження': *«Коротке чорняве волосся вихором над чолом, під густими чорними бровами насмішуваті примружені дорослі очі...»* [3, с. 108]. Стереотипними формулами портретування зовнішності людини є також епітетні конструкції, що формують асоціативно-семантичне поле «краса»: *«І як тій ворожці пояснити, що сонце має ім'я, чорні брови, густі вії й такі сині очі, що душа плаче від щастя, варто лише їх згадати?»* [3, с. 8].

Функційно вагомими і стилістично потужними в мовному портретуванні людини є й епітети з семантикою почуття, психологічного сприйняття, представлені двома групами означень, що перебувають в опозиції за ознаками «позитивні, приємні / негативні, неприємні» з виразною перевагою останніх.

Епітетні вербалізатори позитивних почуттів – це головно прикметникові означення з семами 'добро', 'кохання, любов', 'радість', 'щастя': *«Я відчувала: ти милосердна й добра дівчинка»* [1, с. 207]; *«Я знаю твоє світле романтичне серце, але навіть я трохи збентежена...»* [1, с. 196]; *«Щасливі дитячі оченята оповили її світлою наївною швидкоплинною радістю»* [1, с. 134].

Актуальними негативно-оцінними семами в моделюванні внутрішнього портрета людини є 'злість, гнів', 'неспокій, тривога', 'сум', 'печаль', 'біль', 'страждання': *«Міліціанти найжачені, злі – добра не жди, щити, палиці»* [3, с. 221]; *«А вона вже з божевільною, збудженою усмішкою силувалася підвестися, показувала тремтячим пальцем в екран»* [1, с. 309]; *«Замовк, скопив очі на засмучену Мар'яну»* [3, с. 86].

Мотив болю реалізують і сполуки номінації серце з означеннями неспокою або байдужості, холодності: *«З неспокійним серцем Перпетуя дісталася маєтку під Катеринославом за тиждень»* [3, с. 23]; *«Ні, уже не змерзла, геть замерзла... Тобто... Крижане серце. Ніяких емоцій»* [1, с. 187].

Семантичною місткістю і стилістичною виразністю в прозі Люко Дашвар характеризуються епітетні характеристики дистрибута очі: *«Мар'яна згадала беззахисні татові очі, відкриту посмішку»* [3, с. 81]. Образні означення є виразниками статичних і динамічних ознак, настрою і психологічного стану людини, що проєктуються у

виразі очей. Переважно ці епітети виконують характеристичну та оцінно-експресивну функції: «*Майка дивилася на невисокого товстенького хлопа з розгубленими добрими очима*» [2, с. 113]; «*Лице таке... правильне, а очі неправильні, ні! Владні, іронічні, зухвалі, ніжні очі*» [1, с. 156].

Частотним у аналізованих текстах є вживання дистрибута *лице*, значно меншою активністю характеризується лексема *обличчя*, подибуємо у письменниці й синонім-варваризм *фейс*: «*Дівки, точно, божеволіють, бо от зелений, розхристаний, фейс мужній – обвітрений, засмаглий, вуста – принада, а магніт у чомусь іншому*» [1, с. 109]. Прикметно, що епітети на позначення денотата *лице* переважно переважно слугують не для зовнішнього портретування персонажа, а задля розкриття його внутрішнього психологічного стану: «*Матінка з кам'яним лицем: зрадниця підла...*» [3, с. 168].

Отже, у мові прози Люко Дашвар епітет є продуктивним засобом мовного портретування людини. Як образний компонент текстотворення, художні означення поєднують точність зображення людини з авторськими оцінками персонажа й засвідчують відкритість рядів епітетів, уживаних у функції зовнішньопортретних і психоемоційних характеристик. У оцінно-епітетних конструкціях реалізується загальномовна лексична семантика, зокрема й образна, переносна.

Список використаних джерел

1. Дашвар Люко. Мати все : роман. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2018. 336 с.
2. Дашвар Люко. На запах м'яса : роман. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2018. 368 с.
3. Дашвар Люко. Покров : роман. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2018. 384 с.
4. Єрмоленко С. Я. Епітет в індивідуальній мовній картині світу. *Незгасимий Словосвіт* : збірник наукових праць на пошану В. С. Калашника. Харків, 2011. С. 365–374.